

తెలంగాణ ఉద్యమ పరిచయం (1948-2014)

1947 భారత స్వాతంత్ర్య చట్టంతో, అన్ని భారతీయ రాచరిక రాష్ట్రాలు తమ స్వాతంత్ర్యాన్ని పునఃప్రారంభించాయి. దీని ప్రకారం, ఆగస్టు 15, 1947 నుండి సెప్టెంబర్ 17, 1948 వరకు హైదరాబాద్ స్వతంత్ర రాష్ట్రంగా ఉంది. భారత దండయాత్ర మరియు విలీనముతో స్వాతంత్ర్యం ముగిసింది. తరువాత, నిజాం హైదరాబాద్ రాష్ట్రానికి రాజప్రముఖ్ (పరిపాలనా బిరుదు)గా ఉన్నాడు. 1952 మొదటి సార్వత్రిక ఎన్నికల ద్వారా రాజప్రముఖ్ గా వ్యవహరించిన నిజాం చివరకు 1956లో హైదరాబాద్ సంస్థానం విడిపోయి తెలంగాణ ప్రాంతాన్ని ఆంధ్ర రాష్ట్రంలో విలీనం చేసినప్పుడు నామమాత్రపు పదవిని వదులుకున్నాడు. ఆ తర్వాత ప్రత్యేక రాష్ట్రం కోసం తెలంగాణ రెండు ప్రధాన ఉద్యమాలను చూసింది. చివరకు 2013 అక్టోబర్ 3న కేంద్ర కేబినెట్ తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటుకు ఆమోదం తెలిపింది. 1948 నుండి 2014 వరకు సాగిన తెలంగాణ ఉద్యమం భారతదేశ చరిత్రలో ఒక ముఖ్యమైన అధ్యాయాన్ని సూచిస్తుంది, ప్రత్యేక రాష్ట్ర సాధన కోసం, ప్రాంతీయ అస్తిత్వ పరిరక్షణ కోసం జరిగిన పోరాటం. ఈ కాలంలో తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని రూపుదిద్దిన కీలక ఘట్టాలు, పరిణామాల గురించి ఈ కథనంలో వివరించాము. 1948 నుండి 2014 వరకు జరిగిన తెలంగాణ ఉద్యమం యొక్క సంక్షిప్త చరిత్ర ను చదవండి. ఇది తెలంగాణ రాష్ట్రంలో జరిగే అన్ని TSPSC పరీక్షలకు ఉపయోగపడుతుంది.

[Telangana History PDF Download Free](#)

1948 నుండి 2014 వరకు జరిగిన తెలంగాణ ఉద్యమ చరిత్ర

హైదరాబాద్ సంస్థానం విలీనం :

- ప్రస్తుతం తెలంగాణగా పిలువబడుతున్న ఈ ప్రాంతం 1947 లో భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తరువాత, గతంలో నిజాం పాలనలో ఉన్న హైదరాబాద్ సంస్థానం 1948 సెప్టెంబరు 17 న భారత యూనియన్లో విలీనం చేయబడింది.
- కేంద్ర ప్రభుత్వం 1950 జనవరి 26 న హైదరాబాద్ రాష్ట్రానికి మొదటి ముఖ్యమంత్రిగా ఎం.కె.వెల్లోడి అనే ప్రభుత్వ ఉద్యోగిని నియమించింది. 1952లో జరిగిన తొలి ప్రజాస్వామిక ఎన్నికలలో బూర్గుల రామకృష్ణారావు హైదరాబాదు రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రిగా ఎన్నికయ్యారు.

ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పాటు:

- 1953 నవంబర్ 1న భాషా ప్రాతిపదికన (పూర్వపు మద్రాసు రాష్ట్రం నుంచి) ఏర్పడిన తొలి రాష్ట్రం ఆంధ్ర. కొత్త రాష్ట్రాన్ని డిమాండ్ చేస్తూ 53 రోజుల పాటు ఆమరణ నిరాహార దీక్ష చేసిన పొట్టి శ్రీరాములు మరణానంతరం కర్నూలు పట్టణం (రాయలసీమ ప్రాంతంలో) రాజధానిగా ఉంది.

Mulki Movement 1952

తెలంగాణా పరిరక్షణల ఉల్లంఘన:

- 1953లో హైదరాబాద్ రాష్ట్రాన్ని ఆంధ్ర రాష్ట్రంలో విలీనం చేయాలనే ప్రతిపాదన వచ్చింది మరియు తెలంగాణ ప్రాంతంలో వ్యతిరేకత ఉన్నప్పటికీ అప్పటి హైదరాబాద్ రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి బూర్గుల రామకృష్ణారావు ఈ విషయంలో కాంగ్రెస్ కేంద్ర నాయకత్వ నిర్ణయాన్ని సమర్థించారు.
- విలీన ప్రతిపాదనను అంగీకరిస్తూ, తెలంగాణ ప్రయోజనాలను పరిరక్షిస్తామని హామీ ఇస్తూ 1955 నవంబర్ 25న ఆంధ్రా అసెంబ్లీ తీర్మానం చేసింది.
- 1956 ఫిబ్రవరి 20న తెలంగాణ, ఆంధ్ర నాయకుల మధ్య తెలంగాణ ప్రయోజనాలను పరిరక్షిస్తామని హామీలతో తెలంగాణ, ఆంధ్ర నాయకులను విలీనం చేయడానికి ఒప్పందం కుదిరింది. ఈ మేరకు బెజవాడ గోపాలరెడ్డి, బూర్గుల రామకృష్ణారావులు పెద్దమనుషుల ఒప్పందంపై సంతకాలు చేశారు.
- చివరకు రాష్ట్రాల పునర్విభజన చట్టం ప్రకారం హైదరాబాద్ రాష్ట్రంలోని తెలుగు మాట్లాడే ప్రాంతాలను ఆంధ్ర రాష్ట్రంలో విలీనం చేసి 1956 నవంబరు 1న ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రానికి ఏర్పాటు చేసారు.
- అప్పటి హైదరాబాద్ రాష్ట్ర రాజధాని హైదరాబాదు నగరాన్ని ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రానికి రాజధానిగా చేశారు.

తెలంగాణ ఉద్యమ ఆవిర్భావం (1969-1972):

- 1969లో పెద్దమనుషుల ఒప్పందాన్ని, ఇతర రక్షణలను సక్రమంగా అమలు చేయకపోవడాన్ని నిరసిస్తూ తెలంగాణ ప్రాంతంలో ఉద్యమం ప్రారంభమైంది.
- మర్రి చెన్నారెడ్డి ప్రత్యేక రాష్ట్ర సాధన కోసం తెలంగాణ ప్రజాసమితిని స్థాపించారు. విద్యార్థులు ఉద్యమంలో ముందుండడంతో ఆందోళన తీవ్రరూపం దాల్చి హింసాత్మకంగా మారింది. ఆ తర్వాత జరిగిన హింసాకాండ, పోలీసుల కాల్పుల్లో సుమారు 300 మంది మరణించారు.
- ఇరు ప్రాంతాల నాయకులతో పలు దఫాలుగా చర్చలు జరిపిన అనంతరం 1969 ఏప్రిల్ 12న అప్పటి ప్రధాని ఇందిరాగాంధీ ఎనిమిది సూత్రాల ప్రణాళికను రూపొందించారు. ఈ ప్రణాళికను తెలంగాణ నాయకులు తిరస్కరించడంతో తెలంగాణ ప్రజాసమితి ఆధ్వర్యంలో నిరసనలు కొనసాగాయి.
- 1972లో తెలంగాణ పోరాటానికి కౌంటర్ గా ఆంధ్ర-రాయలసీమ ప్రాంతాల్లో బై ఆంధ్ర ఉద్యమం ప్రారంభమైంది.

- ఈ కాలంలో తెలంగాణ ప్రజాసమితి (టిపిఎస్) ప్రముఖ రాజకీయ శక్తిగా ఆవిర్భవించింది. ప్రజా మద్దతు కూడగట్టడంలో, వివక్షను సవాలు చేస్తూ తెలంగాణ ప్రాంత హక్కుల కోసం వాదించడంలో కీలక పాత్ర పోషించింది.

APPSC/TSPSC Sure shot Selection Group

1972 తదనంతర పరిణామాలు:

- 1973 సెప్టెంబర్ 21న కేంద్రంతో రాజకీయ ఒప్పందం కుదుర్చుకుని రెండు ప్రాంతాల ప్రజలను శాంతిపజేసేందుకు 6 సూత్రాల సూత్రాన్ని అమల్లోకి తెచ్చారు.
- 1985లో తెలంగాణ ప్రాంతానికి చెందిన ఉద్యోగులు ప్రభుత్వ శాఖల్లో నియామకాలపై ఆగ్రహం వ్యక్తం చేస్తూ ఈ ప్రాంత ప్రజలకు అన్యాయం జరిగిందని ఫిర్యాదు చేశారు.

Telangana recognition

తెలుగు జాతీయత - తెలుగుదేశం పార్టీ పాలన

- ఎన్టీ రామారావు నేతృత్వంలోని అప్పటి తెలుగుదేశం పార్టీ ప్రభుత్వం ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల్లో తెలంగాణ ప్రజల ప్రయోజనాలను పరిరక్షించడానికి గవర్నమెంట్ ఆర్డర్ ను తీసుకువచ్చింది.
- 1999 వరకు ప్రాంతీయ ప్రాతిపదికన రాష్ట్రాన్ని విభజించాలని ఏ వర్గాల నుంచి డిమాండ్ రాలేదు.
- 1999లో కాంగ్రెస్ పార్టీ తెలంగాణ రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని డిమాండ్ చేసింది. ఆ తర్వాత రాష్ట్ర అసెంబ్లీ, పార్లమెంటుకు జరిగిన వరుస ఎన్నికల్లో ఘోర పరాజయాలతో అధికార తెలుగుదేశం పార్టీ తిరుగులేని స్థితిలో ఉంది.

తెలంగాణా మలి దశ ఉద్యమం:

- కాటట్టి తెలంగాణ ప్రాంతానికి సంబంధించిన ఎలాంటి చర్య కూడా రాజకీయ పార్టీలలో జరిగే అవకాశం లేనందున పోయింది. పార్టీల వెలుపలే (ప్రజాసంఘాల నాయకత్వంలో జరిగింది.
- సమైక్య రాష్ట్రంలో తెలంగాణ ప్రాంతం ఎన్ని విధాలుగా నష్టపోయినా రాజకీయ పార్టీలు కాని నాయకులు కాని తెలంగాణ ప్రాంత సమస్యల పరిష్కారం దిశగా చొరవ చూపలేదు.
- ఈ విధమైన తరుణంలో 1969 ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమంలో కీలక పాత్ర పోషించిన ప్రజా సంఘాల నాయకులు తెలంగాణ సమస్యలపై ఉద్యమించడం ప్రారంభించారు. ఈ ఉద్యమ భావజాల వ్యాప్తి 1984 నుంచి క్రమంగా మొదలయింది.
- ప్రజాసంఘాల నాయకులు ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడితే తప్ప తెలంగాణ ప్రాంతం సమగ్రంగా అభివృద్ధి జరగదని భావించారు. అందువల్ల 1984 నుంచి ప్రజా సంఘాల నాయకులు, సంఘాల నాయకత్వంలో **మలిదశ ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమం** ప్రారంభమైంది.
- 1984 నుంచి ప్రారంభమైన మలిదశ ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని సమగ్రంగా అధ్యయనం చేయడానికి స్థూలంగా 3 దశలుగా విభజించవచ్చు.
  - అవి :
    - నిర్మాణ పూర్వ దశ (1984 - 1996)
    - నిర్మాణ దశ (1996 -2001)
    - రాజకీయ ప్రక్రియ దశ (2001 నుంచి)

తెలంగాణ రాష్ట్ర సమితి (తెరాస) ఆవిర్భావం

- చంద్రబాబు నాయుడు ప్రభుత్వంలో మంత్రి పదవి దక్కకపోవడంపై మండిపడిన కల్వకుంట్ల చంద్రశేఖర రావు TDP నుండి బయటకు వచ్చి 2001 ఏప్రిల్ 27 న తెలంగాణ రాష్ట్ర సమితిని స్థాపించడంతో తెలంగాణ పోరాటంలో మరో అధ్యాయం ప్రారంభమైంది.
- తెలంగాణ కాంగ్రెస్ నాయకుల ఒత్తిడి మేరకు కాంగ్రెస్ కేంద్ర కార్యవర్గం 2001లో అప్పటి ఎన్డీయే ప్రభుత్వానికి తెలంగాణ రాష్ట్ర డిమాండ్ ను పరిశీలించేందుకు రెండో రాష్ట్రాల పునర్యవస్థీకరణ కమిషన్ ను ఏర్పాటు చేయాలని తీర్మానాన్ని పంపింది.
- TRS క్రమంగా ప్రత్యేక రాష్ట్రం కోసం ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించింది.
- తెలంగాణ రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటు చేస్తామని హామీ ఇచ్చి కాంగ్రెస్ టిఆర్ఎస్ తో ఎన్నికల పొత్తు కుదుర్చుకుంది.
- 2004లో అటు రాష్ట్రంలోనూ, ఇటు కేంద్రంలోనూ కాంగ్రెస్ అధికారంలోకి రాగా, రెండు చోట్లా సంకీర్ణ ప్రభుత్వాల్లో TRS భాగస్వామి అయింది.

Spread of Telangana Ideology

ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర డిమాండ్

- ప్రత్యేక రాష్ట్ర ఏర్పాటులో జాప్యాన్ని నిరసిస్తూ 2006 డిసెంబర్ లో రాష్ట్రంలో, కేంద్రంలో సంకీర్ణ ప్రభుత్వాల నుంచి వైదొలిగిన టీఆర్ ఎస్ స్వతంత్ర పోరాటం కొనసాగించింది.
- 2008 అక్టోబరులో టీడీపీ తన వైఖరిని మార్చుకుని రాష్ట్ర విభజనకు మద్దతు ప్రకటించింది.

తెలంగాణ ఉద్యమం (2009-2014):

- తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు కోరుతూ 2009 నవంబర్ 29న తెరాస నిరవధిక నిరాహార దీక్ష చేపట్టింది. 2009 డిసెంబర్ 9న తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు ప్రక్రియను ప్రారంభిస్తున్నట్లు కేంద్రం ప్రకటించింది.
- కానీ కేంద్రం 2009 డిసెంబర్ 23న తెలంగాణ అంశాన్ని నిలిపివేస్తున్నట్లు ప్రకటించింది. దీంతో తెలంగాణ వ్యాప్తంగా నిరసనలు వెల్లువెత్తాయి. ప్రత్యేక రాష్ట్రం కోసం కొందరు విద్యార్థులు ఆత్మహత్యలు చేసుకున్నారు.
- 2010 ఫిబ్రవరి 3న మాజీ న్యాయమూర్తి శ్రీకృష్ణ అద్యక్షతన ఐదుగురు సభ్యులతో కూడిన కమిటీని కేంద్రం ఏర్పాటు చేసింది. ఈ కమిటీ 2010 డిసెంబర్ 30న తన నివేదికను కేంద్రానికి సమర్పించింది.
- తెలంగాణ ప్రాంతంలో 2011-12లో మిలియన్ మార్చ్, చలో అసెంబ్లీ, సకలజనుల సమ్మె (సార్వత్రిక సమ్మె) వంటి వరుస ఆందోళనలు జరగగా, వివిధ పార్టీలకు చెందిన ఎమ్మెల్యేలు సభ నుంచి వైదొలిగారు.
- ఈ సంక్షోభానికి సామరస్యపూర్వక పరిష్కారం కనుగొనేందుకు 2012 డిసెంబర్ 28న అఖిలపక్ష సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని కాంగ్రెస్ పార్టీ కేంద్ర హోంశాఖను కోరింది.

Telangana Movement and State Formation, Download PDF

తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు (2014):

- ఆరు దశాబ్దాల నిరంతర ప్రజల పోరాట ఫలితంగా భారత ప్రభుత్వం తెలంగాణను 29వ, రాష్ట్రంగా ఏర్పాటు చేయడంతో ప్రజలు ఆనందోత్సాహాలతో సంబరాలు జరుపుకున్నారు. ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ నుంచి తిరిగి తన రాజకీయ, సాంస్కృతిక అస్తిత్వాన్ని నిలబెట్టుకుంది.
- 2014లో తెలంగాణ రాష్ట్రం అధికారికంగా ఏర్పడి భారతదేశంలో జూన్ 2, 2014న 29వ రాష్ట్రంగా అవతరించింది. తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటు ప్రకటన తీవ్ర పరిణామాలకు దారితీయడంతో పాటు వివిధ వర్గాల నుంచి మిశ్రమ స్పందనలు వ్యక్తమయ్యాయి.

1948 నుండి 2014 వరకు జరిగిన తెలంగాణ ఉద్యమం

- తెలంగాణ ఏర్పాటు ఈ ప్రాంత పాలనపై తీవ్ర ప్రభావం చూపింది. ఇది తెలంగాణ ఉద్యమంలో ఒక మలుపుగా నిలిచింది, కొత్తగా ఏర్పడిన రాష్ట్రానికి అవకాశాలు మరియు సవాళ్లు రెండింటినీ తీసుకువచ్చింది. ఉద్యమాల ఫలితంపై విభిన్న దృక్పథాలను ప్రతిబింబిస్తూ ప్రతిస్పందనలు మారుతూ వచ్చాయి.

